

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek

00/189

STILL, Julie - KASSABIAN, Vibiana: The Mole's dilemma: ethical aspects of public Internet access in academic libraries = Internet Ref. Serv. Q. 4. vol. 1999. 3. no. 7-22. p. Bibliogr.

A nyilvános Internet-használat etikai aspektusai a felsőoktatási könyvtárakban

Felsőoktatási könyvtár; Könyvtáresetika; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások használata; Tájékoztatás szabadsága

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A felsőoktatási könyvtárak gyakran kerülnek kutyaszorítóba, hogy egyrészt az információt, amennyire csak lehet szabadon hozzáférhetővé tegyék, másrészt, hogy ne váljanak a nagyközönség számára Internet-szolgáltatóvá, különösen a nagyközönség azon része számára, akik az Internetet vitatható célokra használják. A kérdés az, hogy köteles-e a felsőoktatási könyvtár Internet-hozzáférést nyújtani a nagyközönségnek, vagy saját szűkebb használói körére korlátozhatja azt; ha nyújt, akkor joga vagy kötelessége-e, hogy szabályozza a nagyközönség által megtekinthető ill. küldhető anyagok típusait; van-e hasonló joga/kötelessége saját közösségével szemben; s végül, ha a könyvtár megszorításokat alkalmaz, hogyan egyeztetni össze ezeket a szólásszabadság elveivel és a cenzúra elítélésével?

A legtöbb felsőoktatási intézménynek van valamilyen erkölcsi, jogi vagy gazdasági alapú kötődése a környező közösséghez, s ennek megfelelően könyvtáraik feladatai között szerepel a nagyközönség számára szolgáltatások nyújtása. Számos könyvtár OPAC-ját, elektronikusan előfizetett folyóiratainak megtekintését nehéz lenne úgy biztosítani, hogy az ne jelentsen egyúttal teljes Internet-hozzáférést is. Ezek használatától nem foszthatja meg a könyvtár azokat, akik ellátását vállalta: de a nagyközönség számára kijelölhet olyan terminálokat, melyek a könyvtárosok (pl. a referenzpult) közelében vannak, amelyekről eltávolították a telnet opciót stb. A felsőoktatási könyvtárak (és a könyvtárosok általában) a szellemi szabadság bajnokai, és elutasítják a cenzúra bármely formáját. Ugyanakkor egyetlen könyvtár sem nyújt teljesen „szabadjára eresztett” hozzáférést bármilyen anyaghoz: mindenhol megvannak a szűrés eszközei, legalább a gyűjteményfejlesztés irányelveiben, a könyv- és folyóirat-válogatás szempontjaiban. Ha egy könyvtár gyűjtőköréből bizonyos témák ki vannak zárva, ha a könyvtár bizonyos érdeklődési körű csoportok (pl. pedofilek) számára nem adja ki rendezvényi helyiségeit, vajon az Internet miatt be kell-e ezeket engednie? Az amerikai egyetemi professzorok egyesületének nyilatkozata szerint a szólásszabadság és a kutatás szabadsága („academic freedom”) ugyanolyan mértékű legyen az elektronikus formátumokban, mint a nyomtatott, vagy szóbeli formában. Egy felsőoktatási könyvtárban valaki tanulmányozhat pornográf anyagokat, gyűlöletkeltő irodalmat, faji, vallási, nemi megkülönböztetést igenlő szövegeket kutatási célból, s ezt lehetővé kell tenni. Ám nyilvánvaló, hogy a könyvtár más használóit meg kell kímélni e

zavaró vagy bántó anyagoktól, s a könyvtár anyagi és technikai eszközei nem arra valók, hogy ilyen témájú anyagokat propagáljanak vagy terjesszenek általuk.

Az elfogadható Internet-használat bonyolult kérdés, amelyre sem technikailag, sem erkölcsileg-jogilag nincs kész megoldás. Mindazonáltal meg kell találni a szabadságelveket, a józan ész, és a másokra való tekintet között az egyensúlyt.

(Mohor Jenő)

00/190

GRAFSTEIN, Ann Julie: The public library and the Internet: who has a right to what? = Internet Ref. Serv. Q. 4. vol. 1999. 2. no. 7-19. p.

A közkönyvtár és az Internet: kinek mihez van joga?

Közművelődési könyvtár; Számítógép-hálózat; Tájékoztatás szabadsága

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Könyvtárosi és egyéb szakmai körökben egyaránt vitatott kérdés, hogy a közkönyvtárak korlátlan vagy korlátozott Internet-hozzáférést nyújtsanak használóiknak. A viták tárgya általában az ún. szűrő szoftverek használata, amelyekkel bizonyos nem kívánatos helyeket (pornográfia, erőszak stb.) le lehet tiltani. A vita egyik oldalán azok állnak, akik szerint az ilyen információkhoz nem szabad hozzáférést nyújtani a közkönyvtárakban, a másik oldalon pedig azok, akik a korlátozásban az amerikai szabadságjogok megsértését látják. A szerző szerint a szabadságjogi vita csak egy részét érinti a kérdésnek. Nézete szerint az Internet egy forrásnak tekintendő, és a szolgáltatás szintje nagyban függ attól, hogy a könyvtár egyáltalán milyen szolgáltatást tud finanszírozni, összhangban a közösség igényeinek kielégítésére irányuló kötelezettségeivel.

(Autoref.)

00/191

DUKE, John K. - YU, Xiaochang: Authenticating users inside and outside the library: implementing a proxy server = Internet Ref. Serv. Q. 4. vol. 1999. 3. no. 25-41. p. Bibliogr.

A belső és külső használók jogosultságának meghatározása: a proxy szerver alkalmazásának előnyei és hátrányai

Adatbázis; Használó; Hozzáférhetőség; Számítógép-hálózat

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Az elektronikus forrásokat szolgáltató könyvtáraknak az egyetemen kívüli használóknak is kell szolgáltatóknak bizonyos kereskedelmi adatbázisokat, továbbá arra is szükség lehet, hogy a könyvtáron belül is korlátozzák a hozzáférést egyes adatbázisok vagy használói csoportok szerint. A szolgáltatók a hozzáférést rendszerint IP (Internet Protocol) címek, használói azonosítók és jelszók kombinációival oldják meg. A használók azonosításának folyamata egy hozzáférés-kezelő rendszert hoz létre. A cikk szerint a leghatékonyabb hozzáférés-kezelést ma egy ún. közvetítő (proxy) szerver telepítésével lehet megoldani. Ismerteti a Netscape Proxy Server telepítésének technikáját, valamint a szerver előnyeit és hátrányait.

(Autoref.)

00/192

JECHT, Heike - MOSCHKOV, Irina: Das Informationssystem „Forum Spezialbibliothek” = NFD Inf. 50. Jg. 1999. 8. no. 473-475. p.

Res. angol nyelven

A „Szakkönyvtári Fórum” nevű információs szolgáltatás az Interneten

Egyszemélyes könyvtár; Szakkönyvtár; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások

A Szakkönyvtári Fórum (Forum Spezialbibliothek) az első olyan központi szolgáltatás, amely a szakkönyvtárosoknak és az egyszemélyes könyvtárakban dolgozóknak kínál lehetőséget az információcserére és a kommunikációra az Interneten. Információkínálata elsősorban a német szakkönyvtárak számára fontos munkaeszköz, és minden érdeklődőt invitál a kínálat továbbfejlesztésére, az együttműködésre. Elsősorban a „valódi”, kisebb szakkönyvtárak igényeire koncentrál, mivel a kisebb intézmények jobban rá vannak utalva a központi információforrásokra, mint a nagyobbak. A szakkönyvtárosok általános – működési területtől és fenntartótól független – információigényei kielégítésére alkalmas. A Szakkönyvtári Fórum (címe: <<http://www.ik.fh-hannover.de/person/behm>>) célja, hogy tájékoztatást nyújtson a szakkönyvtárakról és támogassa a szakkönyvtárosok új szerepvállalását, a könyvtár-és tájékoztatásügy számára fejlődési trendek kijelölését.

(Autoref.)

00/193

GRÖTSCHEL, Martin - KUBEREK, Monika [et al.]: Der Kooperative Bibliotheksverbund Berlin-Brandenburg = ABI-Tech. 19. Jg. 1999. 4. no. 351-367. p.

Res. angol nyelven

Berlin-Brandenburg tartomány közös könyvtári hálózata, a KOBV

Gépi információkeresési rendszer; Gépi könyvtári hálózat; Számítógép-hálózat; Szoftver

A Berlin-Brandenburg könyvtári hálózat (KOBV) 1999 őszén megkezdte üzemszerű működését. Új technológiai megoldás, hogy központi adatbázis helyett a hálózat különböző pontjain lévő adatbázisok

kat és helyi katalógusokat „hozzák össze” központi katalógusként, az Interneten keresztül. A visszakeresést így nem egy központi információkeresési funkció végzi, hanem a KOBV keresőgépe gyűjti össze az információkat. A cikk ismerteti az új koncepció hátterét, a szoftver-rendszer felépítésének kritériumait, és a rendszer egyénileg kifejlesztett összetevőit.

(Autoref.)

Lásd még 127, 141, 168, 173-176, 181-182, 185, 194, 206-207, 221, 223, 228

Társadalomtudományi tájékoztatás

Lásd 159, 161

Közgazdasági tájékoztatás

Lásd 155

Könyvtártudományi, informatikai tájékoztatás

00/194

DI BENEDETTO, Elisabetta - GATTI, Gabriele: L'informazione bibliografica in Internet. Una rassegna orientativa = Accad. Bibl. Ital. 51. a. 1999. 3. no. 49-62. p.

Bibliográfiai információk az Interneten. Tájékoztató áttekintés

Könyvtártudományi tájékoztatás; Számítógép-hálózat

A cikk az OPAC-okat, periodika-katalógusokat, cikkarchívumokat, a szürke irodalom lelőhelyeit, kiadói illetve kereskedelmi katalógusokat és levelezőlistákat tartalmazó legfontosabb internetes forrásokat ismerteti.

(Autoref.)

Lásd még 229

Kutatás és termelés információellátása

00/195

FISHER, Shelagh - MILLER, Paul: Accessing the national resource: towards a national agency for resource discovery = Cat. Index. 1999. 132. no. 1-4. p.

Hozzáférés a nemzeti forrásanyaghoz: országos intézmény feladata lesz a hálózati források feltárása és rendezése?

Elektronikus könyvtár; Fejlesztési terv; Kutatás információellátása; Számítógép-hálózat

1997-ben a British Library és a JISC (Joint Information Systems Committee – az Egyesült Királyság Felsőoktatási Alapítványának Bizottságai és a Könyvtári és Informatikai Tanács által létrehozott fórum) megbízásából elkészült egy tanulmány, amelynek célja az volt, hogy felmérje egy nemzeti forrásfelderítő központ létrehozásának megvalósíthatóságát, előnyeit és feltételeit.

A tanulmány nyolc fontos kérdésre koncentrált: a kutatók számára érdekes gyűjtemények feltárása, a gyűjtemények jellemezhetővé és elérhetővé tétele, a kutatók hatékonyabb és gazdaságosabb munkájának elősegítése, a hasonló gyűjtőkörű intézmények egymáshoz való közelítése és együttműködésük feltételeinek megteremtése, az átfedések felderítése, a források digitalizálásának, illetve online katalógusba kerülésének fontosság szerinti rangsorolása, a legmegfelelőbb mód kidolgozása a források azonosítá-

sára, valamint a fenti céloknak megfelelő szabványosítási kérdések.

A tanulmány készítői kérdőívet küldtek több mint száz felsőoktatási intézmény, nemzeti adatbázis-szolgáltató, közkönyvtár és múzeum körében, melyeknek kb. fele válaszolt a kérdésekre. Ezek közül a legjelentősebbeknél interjúkat is készítettek. Az eredmény azt mutatta, hogy ezek az intézmények szívesen vennék egy nemzeti forrásfeltáró központ működését.

A forrásokhoz való hozzáférésnek eddig kétféle megközelítése alakult ki. Az egyik a „hibrid könyvtár” névvel büszkélkedik, a másik pedig a „clumps” nevet nyerte el az utóbbi évek során. A hibrid könyvtár integrálja a különböző rendszereket, technológiákat és szolgáltatásokat az elektronikus és a nyomtatott dokumentumok feltárása és hozzáférhetővé tétele során oly módon, hogy a használó a saját témakörében döccenőmentesen tudjon „közlekedni” a számára szükséges források között.

A clump koncepció azt jelenti, hogy a használó több különböző – gyűjtőkör szempontjából egymáshoz kapcsolódó – könyvtár állományát és szolgáltatásait megfelelő interfész segítségével úgy érheti el, hogy nem is kell tudatában lennie, hogy nem egyetlen könyvtár szolgáltatásait használja.

A fenti célok megvalósulásának kulcskérdése a több síkon megvalósuló széles körű együttműködés. Ilyen például az intézményi együttműködés: a könyvtáraknak, múzeumoknak, levéltáraknak – a kulturális örökség őrzőinek – sok közös célja és problémája van, törvényszerű tehát együttműködésük is. Ezt már az Európai Közösség is felismerte, és az ötödik keretprogramban számos erre irányuló projektet is indítottak. Meg kell vizsgálni a technikai együttműködés eszközeit is, mint például a Z39.50, az ISO-ILL és az XML szabványok. Törekedni kell a szemantikai egységesítésre, aminek érdekében megfelelő tézauruszokat kell kidolgozni. Az egyre bővülő források és szolgáltatások pedig

megkövetelik a „humán” együttműködést, vagyis a személyzet és a használók folyamatos képzését, továbbképzését. 1999 februárjától az UKOLN (UK Office for Library and information Networking) a JISC csatlakozásával működteti az Interoperability Focus irodát, mely a fenti célokat és a megvalósulásukból származó előnyöket van hivatva népszerűsíteni és ezek kiterjesztését elősegíteni.

Ezenkívül a JISC megalapította a Forrásfeltáró Hálózatot (Resource Discovery Network), melynek hároméves célkitűzése a minőségi Internet-források feltárása, leírása és elérhetővé tétele. Az UKOLN, a Kings College London és a University of Hull irányításával a Hálózat Központja és a résztvevők széles köre hivatott megvalósítani ezt a feladatot a JISC által létrehozott vagy támogatott információ- és tartalomszolgáltatók összefogásával, az együttműködés koordinálásával, az integráció fejlesztésével.

Habár a forrásokhoz való szabad hozzáférés igénye elsőként a felsőoktatás közösségeiben jelentkezett, az információk szinte korlátlan elérése, melyet a fenti együttműködés eredményezhet, az egész társadalom érdekeit szolgálja majd.

(Fazokas Eszter)

00/196

TOLLEFSEN, Sigrid - GULLIKSEN, Mimmi: Organising national consortia for licensing bibliographic, citation and fulltext databases = LIBER Q. 9. vol. 1999. 4. no. 413-418. p.

Országos konzorcium létrehozása a bibliográfiai adatbázisok, elektronikus hivatkozásmutatók és teljes szövegek licencszerződésére

Adatbázis; Hozzáférhetőség; Kutatás információellátása; Módszertani központ; Teljes szövegű adatbázis; Tudományos és szakkönyvtárak

Norvégia tudományos, felsőoktatási és szakkönyvtárainak legfőbb hatósága, az RBT (angol nevén „The National Office for Reserch Documentation, Academic and Special Libraries”) viseli a fő felelős-

séget a tudomány és a felsőoktatás információellátásáért. Ennek keretében – kis országról lévén szó – egy munkacsoport licencszerződéseket dolgozott (és dolgoz) ki annak érdekében, hogy a megvásárolt illetve előfizetett adatbázisokat minden érdekelt Norvég tudományos ill. felsőoktatási könyvtár szabadon használhassa. Az érintett könyvtárak és a nemzeti könyvtár közös rendszerével, a BIBSYS-szel szoros együttműködésben születtek meg 1995-96-ban az első licencgyezmények bibliográfiai adatbázisok használatára, és 2000-re kidolgozzák az első, teljes szövegű adatbázisokra (elektronikus folyóiratokra) vonatkozó konzorciumi megállapodásokat is.

Jelenleg az RBT három nagy megállapodást gondoz, az OCLC, az ISI és az Ovid használatáról, (az OCLC így 41 tagintézmény számára érhető el, az ISI-konzorcium 35 taggal indult, amely mára 62-re növekedett). Az Ovidot egy kísérleti és értékelő szakasz után választották ki az orvosi adatbázisok (MEDLINE, CINAHL, EBMR) „szállítójának”, többek között azért is, mert saját interfészébe tudta integrálni a BIBSYS állományadatait és másolatrendelési funkcióját is.

1998 márciusától decemberéig végezte munkáját a teljes szövegű adatbázisokkal foglalkozó munkacsoport (jelentésük angolul olvasható a www.rbt.no/fellesavtaler/fulltekst/welcome_eng.htm címen). Az előkészítés során 6200 folyóiratcímből nézték meg a szolgáltatók kínálatát, mennyiségben és százalékosan, valamint az egymás közti átfedéseket, s egybevetették ezt a norvég intézmények által adott fontos folyóiratok jegyzékével is, továbbá a BIBSYS által nyilvántartott norvégiai előfizetések számával és a másolatrendelések adataival, valamint az ISI alapján megnézték, hogy mely periodikumokban publikálnak, illetve melyekre hivatkoznak leggyakrabban a norvég szerzők. Megfogalmazták azokat a technikai kívánalmakat is, amelyeknek a szolgáltatónak eleget kell tennie, s mivel egyetlen szolgáltató sem tudta a kellő mennyiséget biztosítani, fontos követelmény lett az integrálhatóság. A teljes

szöveghez való hozzáférés mellett követelmény a másolatrendelés illetve a könyvtárközi kölcsönzési lehetőség. Nem egy sok folyóiratot tartalmazó kész csomagot akarnak megrendelni, hanem olyan folyóiratokat, amelyeket a tudomány és az oktatás céljaira használnak, amelyek a problémamegoldást és a tudás naprakészen tartását segítik, amelyekben a kutatók a leggyakrabban publikálnak, illetve amelyekre a leggyakrabban hivatkoznak. Az ilyen megfontolások alapján megkötendő megállapodás 2000 januárjától lép életbe.

(Mohor Jenő)

Lásd még 198, 221

Oktatás Információellátása

00/197

LOGUE, Susan - PREECE, Barbara: Instructional support in the changing library environment = Tech. Serv. Q. 17. vol. 1999. 1. no. 13-22. p. Bibliogr.

Az oktatás támogatása a változó könyvtári környezetben

Elektronikus dokumentum; Honlap; Oktatás információellátása; Referenz; Távoktatás

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Hawthorn Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A könyvtáraknak folyamatosan lépést kell tartaniuk a használói igények változásaival, például egyre több hozzáférési igényt kell kielégíteniük az egyetemen kívüli használók számára. Ennek megfelelően az oktatás technológiai támogatásának hagyományos könyvtári feladatai is változnak. A Southern Illinois University (Carbondale, Ill.) könyvtárában az ilyen technikai feladatokat hagyományosan az ISS (Instructional Support Services) csoport látja el. A

világháló használatának növekedése nyomán a könyvtár felvett egy könyvtárost a könyvtár, illetve az egyetemi tanfolyamok számára szükségessé vált web- és multimédia projektek kifejlesztésére, továbbá két részmunkaidős referenz-könyvtárost is alkalmaz ugyanezen programok támogatására. Ennek nyomán nemcsak a könyvtáron belüli hozzáférés vált hatékonyabbá az elektronikus forrásokhoz, hanem a távoli hozzáférés lehetőségei is kibővültek. A cikk ismerteti az új munkakapcsolatokat, munkaköröket és szolgáltatásokat.

(Autoref. alapján)

00/198

COMBEROUSSE, Martine: Des documents numériques en ligne pour l'enseignement et la recherche: le Programme Numerisation pour l'enseignement et la recherche = Documentaliste. 36. vol. 1999. 6. no. 345-350. p.

Res. angol és német nyelven

Digitális dokumentumok az oktatás és kutatás számára: a francia oktatási minisztérium digitalizálási programja

Digitalizálás; Fejlesztési terv; Kutatás információellátása; Oktatás információellátása

A francia oktatási és kutatási minisztérium megbízást adott a Maison des sciences de l'homme Alapítványnak digitalizálási program kidolgozására az oktatás és a kutatás számára. A program célja javaslatok összeállítása az elektronikus dokumentumok (szöveges, kép- és hangzó anyagok) oktatásban és kutatásban való használatára és az irántuk való igény felmérésére, valamint az online eléréssel és az elektronikus források szolgáltatásával kapcsolatban a jogi, technikai és szerkesztési előírások kidolgozása. A cikk bemutatja az 1999 januárjában kezdődött hároméves program szervezetét, az eddigi hasznossági tanulmányokat, az egyes szereplők (különösen a kiadók) helyzetét, valamint azt a jogi

és gazdasági környezetet, melyben a dokumentumok létrejönnek.

(Autoref.)

00/199

ZOLOTAREVA, V.: Tradicionnyj dokument v cifrovoj perspektive = Biblioteka. 1999. 9. no. 35-37. p.

Hagyományos dokumentum a digitalizálás perspektívájában

Elektronikus könyvtár; Főiskolai könyvtár; Oktatás információellátása; Online katalógus; Szolgáltatások átvétele

A Moszkvai Mérnöki-Fizikai Főiskola (Moskovskij inženerno-fizičeskij institut, a továbbiakban MIFI) tudományos könyvtárában jelenleg folyik az elektronikus könyvtár kiépítését célzó program megvalósítása. A program a következőkre terjed ki:

- az alapvető könyvtári folyamatok számítógépesítése;
- hozzáférés a helyi és távoli adatbázisokhoz, illetve a MIFI belső elektronikus forrásaihoz;
- referatív és teljes szövegű információk online elérése;
- elektronikus állományok létrehozása és őrzése;
- a hagyományos katalógusok felváltása elektronikus katalógusokkal;
- az olvasótermi és a kölcsönözhető állomány vonalkódosítása;
- egységes adatsere-formátum és kódkészlet bevezetése (USMARC, UNICODE)
- új módszerek bevezetése a hallgatók könyvtár-és információhasználati oktatásában.

A programot a főiskola informatikai központjával közösen valósítják meg.

A Biblioteka nevű rendszer gyarapítási alrendszere a teljes gyarapítási munkafolyamatot gépesíti (rendelés, érkeztetés, elhelyezés, számlakezelés), megoldja a dezideráta-kezelést, kiváltja a kézzel vezetett leltárkönyveket. A gyarapítás során feljegyzett információkat a rendszer egészen addig megőrzi, ameddig a kiadvány feldolgozva, használatra kész

állapotba nem kerül. Külön jelzik a főiskola oktatóinak publikációit. A modul lehetővé teszi levelek küldését a szállítóknak, a számlák elektronikus úton vagy faxon való fogadását, illetve könyvtárközi kérések feladását.

A katalogizálási alrendszerrel létrehozott OPAC helyi hálózaton elérhető az összes olvasóteremből és kölcsönzőhelyről. Jelenleg mintegy 50 ezer rekordot tartalmaz. A feldolgozó osztály különböző adatstórákat is épít: az ETO elektronikus változatát, a szerzők egységesített besorolásiadat-állományát, a kulcsszavak és tárgyszavak rubrikátorait. Adatvédelmi szempontból azt is tervezik, hogy az elektronikus katalógust megduplázzák, ezzel a verzióval fognak dolgozni a feldolgozók – lehet, hogy nem online, hanem a tételek utólagos betöltésével a hálózati OPAC-ba. A könyvtár katalógusa az Interneten is elérhető.

Miután az oktatás információellátása a könyvtár alapfeladata, a rendszer egy speciális alrendszeren keresztül lehetővé teszi az oktatás könyvvel (tankönyvvel, kötelező és ajánlott irodalommal) való könyvtári ellátottságának elemzését.

A főiskola tanszékeiről, távoli egységeiről internetes hozzáférést biztosítottak a könyvtár adatbázisaihoz (OPAC, a főiskola oktatóinak publikációs adatbázisa, a könyvtári ellátottság adatai, az időszaki kiadványok adatbázisa, cikkadatbázisa stb.), valamint hazai és külföldi adatbázisokhoz is.

A hallgatók korábban évente egyszer részesültek könyvtárhasználati oktatásban, most heti konzultációkat tartanak a könyvtárosok, illetve gyakorlati foglalkozásokat vezetnek az elektronikus hordozón lévő információk használatáról, illetve a könyvtár adatbázisainak használatáról.

A könyvtár tervezi elektronikus könyvtár létrehozását is, amelyben dokumentumok, jegyzetek, a főiskola profiljának megfelelő konferenciák előadásainak teljes szövege, multimédia-adatbázisok, oktatóprogramok, lesznek hozzáférhetőek. Ehhez már ki-

alakították az elektronikus források olvasótermét, ahol a főiskola távoktatási programja is zajlik.

A könyvtár elkészítette honlapját, aktívan használja az OCLC teljes szövegű adatbázisait, tartalomjegyzék-szolgáltatásokat vesz igénybe. Az elektronikus posta a könyvtárközi kölcsönzés és a partnerintézményekkel, könyvtárakkal való kapcsolattartás nélkülözhetetlen eszköze lett.

Az olvasószolgálati alrendszeren keresztül bonyolítják a kölcsönzést. Az olvasókról gépi nyilvántartást vezetnek. Az olvasónak kölcsönzés előtt be kell jelentkeznie a rendszerbe. Ha tartozása van, nem kap jogot a kölcsönzésre, hanem megtekintheti a nála lévő, lejárt határidejű könyvek jegyzékét. Ad-

dig nem kölcsönözhet, amíg vissza nem hozza őket. Ha az olvasónak nincs tartozása, bejelentkezés után használhatja az OPAC-ot és kikérheti a kívánt könyvet. A modulban gépesítve van a beiratkozás, a könyvkérés, a látogatottsági statisztika, valamint a kölcsönzés regisztrációja.

(Rácz Ágnes)

Lásd még 196, 222

Művészeti és irodalmi tájékoztatás

Lásd 176

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Általános kérdések

00/200

SUSLOVA, I.: Naučnyj status menedžmenta = Biblioteka. 1999. 11. no. 34-37. p.

A könyvtári menedzsment tudományos státusza

Munkaszervezés; Vezetés

Az orosz könyvtártudományi kutatók tíz esztendeje vitatkoznak azon, hogy a könyvtári menedzsment „megérdemli-e”, hogy tudománynak tartsák, és akként bánjanak vele, avagy továbbra is elégséges-e ezt a tevékenységet könyvtárigazgatásnak nevezni, s módszertani ismerethalmazként kezelni.

A menedzsment hívei azzal érvelnek, hogy a könyvtárigazgatás módszerként való pertraktálása és gyakorlása mély válságba sodorta az orosz könyvtári szervezeteket, viszont a nyugati menedzsmentfelfogás jegyében a könyvtárak képesek megújulni, megfelelni a kor kihívásainak. Az ellenzők velük szemben „nyugatmajmolásnak” tartják az e fogalom körüli csetepatékat.

A dolog – természetesen – nem az elnevezésen dől el, hanem azon, hogy az elnevezés mit takar. „A korszerű könyvtárigazgatás új paradigmája a menedzsment koncepciójának tükröződéseként abban foglalható össze, hogy a könyvtárat – szituációs megközelítéssel – nyílt társadalmi rendszerként értelmezi.” És ez a lényeg. Belőle következik a könyvtári menedzsment tudományként kezelése.